Глава 1

Пактът, който отключи войната

Политическата атмосфера в Европа е напрегната, навсякъде се говори за предстояща война. В началото на август българска парламентарна делегация заминава на официално посещение в Москва. Депутатите са посрещнати подобаващо на най-високо равнище от народния комисар по външна политика Вячеслав Молотов и държавните дейци Андрей Жданов, Владимир Деканозов и Владимир Потьомкин. Разговарят за провежданата от България политика на неутралитет, за развитието на двустранните търговски отношения и българските претенции за възстановяване на несправедливо отнетите територии след Първата световна война. Дадената от съветска страна словесна подкрепа за връщане на Южна Добруджа в националните граници е посрещната с въодушевление. (1) Никой обаче не намира за нужно да уведоми българските парламентаристи какви грандиозни промени в световната политика се кроят по същото време в Кремъл и те научават новината от медиите. На 23 август 1939 г. е сключен Пакт за ненападение между Съветския съюз и Германия. Подписан е в Москва от външния министър на Хитлер Йоахим Рибентроп и наркома Вячеслав Молотов. Двете световни сили, чиито политически отношения от години се свеждат до враждебна риторика, изглежда са намерили път към разбирателството. В София пактът е посрещнат с облекчение – мирът все пак може да бъде запазен и с надежда, че биха могли да се удовлетворят българските териториални претенции в Добруджа, Беломорието и Македония. (2) Ужасяващите тайни договорености, придружаващи пакта, ще останат неизвестни още дълги години. В секретен протокол към договора е записано, че в случай на военен конфликт с Полша границата между двете държави ще минава по реките Висла, Нерев и Сана, като запазването на независима полска държава едва ли ще е от взаимен интерес. (3) Германия се съгласява Съветският съюз да вземе Бесарабия от Румъния. Други решения по балканските въпроси не са постигнати. Седмица по-късно войските на Райха нахлуват в Полша, след 16 дни от изток нахлува и съветската армия. Най-големият пожар в световната история е запален. Франция и Англия обявяват война

на Германия, на СССР пък не му обявяват война. Полша е смазана, войниците на двете държави празнуват, прегръщат се и си правят снимки за спомен. На 22 септември в град Брест-Литовск новите братя по оръжие устройват съвместен военен парад в чест на победата над полската армия. Генерал Хайнц Гудериан и генерал Семьон Кривошеин приемат почести. Сталин е толкова въодушевен от успехите на германския генерал, че нарежда да бъде преведена и издадена на руски неговата книга за бронетанковите войски и започва да я изучава. (4) След края на полската кампания и празненствата Рибентроп е поканен отново в Москва за продължение на плодотворното сътрудничество. На 28 септември Молотов и Рибентроп скрепяват подялбата на полската земя с нов „Договор за дружба и граници" между СССР и Германия (5), последван от два допълнителни секретни протокола и приложена карта. (6) Според текста полската държава престава да съществува и нейната територия се поделя между двете страни по границата на реките Нерев, Буг и Сана. Поделят си я за четвърти път, предишният е по времето на Екатерина II.

Към сферата на съветските интереси и зона за сигурност (да се чете „бъдеща окупация") са прибавени Финландия, Латвия и Естония. Следва задълбочаване на дружбата, взаимната помощ и пр., и пр., да му мислят малките държави. Сталин е изключително доволен и на вечерния банкет вдига тост: „Аз знам как немския народ обича Фюрера. Затова искам да пия за неговото здраве". (7)